

نیک یاد استاد بهمن علاءالدین

صدایی از سیاه چادرهای بختیاری

گروه فرهنگی - دوازده آبان، سالمرگ یکی از مشهورترین خنیاگران موسیقی اقوام ایرانی است؛ «بهمن علاءالدین». او در سال ۱۳۱۹ در مسجدسلیمان چشم به جهان گشود و پس از اتمام تحصیل، خلعت آموزگاری پوشید و به معلم خویش در روستا و شهر عشق می‌ورزید. از سال ۱۳۵۰ صدای «علاءالدین» از رادیوکلویزیون اهواز و رادیو نفت ملی آبادان شنیده شد و نخستین اثر او به نام «لَچَک ریالی» اعتباری به نام او بخشید. احیای فرهنگ ایلیاتی، توجه به موسیقی فاخر بختیاری، جان بخشی به واژگان فراموش شده محلی، تأکید بر تاریخ بختیاری و عشق‌های ناب از مهمترین ویژگی‌های آثار او به حساب می آید که هر مخاطب آشنا و ناآشنایی به زبان بختیاری را مجذوب خویش می‌کرد. در سال ۱۳۶۵ نخستین آلبوم بهمن علاءالدین به نام «مال کنون» با تنظیم بی نظیر استاد فقید «عطا، جنگوک» منتشر شد که از آن سال تاکنون به عنوان اتفاقی مهم در حوزه موسیقی اقوام نام برده می‌شود و لذت این اثر چنان به کام مخاطبان خوش نشسته بود که چشم‌انتظاری آنان را ز پس استقبال از دیگر آثار او هم چون «هی جار»، «کوک تاراز»، «برافتو»، «آستاره» و «بَهِگ» می‌شد احسان کرد.

«علاءالدین» شناسنامه شنیداری بختیاری بود که سنگ به سنگ، حال و احوال مردمان زاگرس را به آوا و آواز در می‌نوشت. خنیاگری شاعر که اندوه و شادمانی ایل را کلمه کلمه زیسته بود و در گرمسیری صدايش، هیچ دلی با لکتلیف باقی نمی‌ماند. اگر چه آبان به آبان، غیبت «بهمن علاءالدین» یادآوری می‌شود اما بختیاری، گرم از گفت‌وگویی او با کوه و چشمه و کوچ است که هیچ چیز نمی‌تواند دره‌های عمیق دلتنگی را جز سنگریزه‌های صدای نجیب او پر کند. روزگار ما نه روزگاری است که سیاه چادرت را بهار به بهار و پاییز به پاییز برچینی و به راه یفتی و گوشه دنجی؛ چنان باقی نمانده است که به سایه‌اش پناه ببری. انسان سرگشته‌ای که در خویش خلاصه شده است و جز در تنهایی و به تنهایی، بیلاق و فشلاق ندارد، حتماً مفتون ایلیاتی‌خوانی خواهد شد که از «دَنگ» روزگاری نمی‌نالید و به حسرت از زمانه‌ای یاد می‌کند که سر به سایه یکدیگر داشتیم و چشم و گوش هم بودیم.

بهمن علاءالدین با گردگیری از میراث موسیقایی ایل بختیاری، احیاگر خردمندانۀ آواها و آوازهایی شد که در خاطره جمعی مردم نقش می‌کشیدند. روایات آوازی متمایز علاءالدین از کهن آوازهای «برزگری»، «صدادی» و «گاگریو» و حماسه چنان با جام و جان مخاطب مزوج می‌شود که این دست کار نه فقط موجب لذت شنیداری بلکه احیا و ابقای فرهنگ مردمان کوچ‌نشین بختیاری را رقم می‌زند.

بهمن علاءالدین درست در روزگاری در شناسنامه بختیاری ثبت می‌شود که به قول دیگر نام و نشان

◀ **ندسیاجانی**

خبرنگار

موسیقی بختیاری از موسیقی‌های کهن ایران است‌و‌از غنای بسیار گرانبهایی برخوردار بوده، این موسیقی به انواع مختلفی تقسیم‌بندی می‌شودکه هرکدام معرفتی از ملودی‌ها و ترانه‌های اصیل موسیقی ایران است و بی‌تردید این هنر ناب که برخاسته از ایل بختیاری است، یکی از غنی‌ترین ذخایر فرهنگی و هنری ما محسوب می‌شود.مردمان این سرزمین به شجاعت، دلوری و سلحشوری شهره‌اند و هنرمندانی از این خطه ظهور کرده‌اند که نواز ساز و آوازشان شنیدنی است. زنده یاد بهمن علاءالدین یکی از همین بزرگمردان بختیاری است.خنیاگری که ب‌ادارک عمیق خود از موسیقی بختیاری توانست موسیقی این خطه را ماندگار کند. استاد ملک محمد مسعودی از دیگر هنرمندان موسیقی سنتی و بختیاری است؛ او زاده شهر بروجن از توابع استان چهار محال و بختیاری است‌و‌از سال‌هایش به تدریس موسیقی در اصفهان مشغول بوده و آلبوم‌های بسیاری در زمینه موسیقی ایرانی و بختیاری منتشر کرده که ماندگارترین‌شان «پیر مغان» با محوریت بزرگداشت حافظ و «مندیر» یکی از آلبوم‌های موسیقی اصیل و فولکلوریک بختیاری با صدای ملک محمد مسعودی است. ملک محمد مسعودی سال‌ها در محضر استادانی چون اسماعیل مهرتاش و تاج اصفهانی تلمذ کرده است. به بهانه

چهاردهمین سال یاد

در سوگ خنیاگر بزرگ موسیقی بختیاری بهمن علاءالدین (مسعود بختیاری)

تو نیستی! / اما عطر صدايت همه جا را پر کرده است/ از دشت شقایق خیز لالی/ تا بهاران اندیک/ از مُنگشت دنا/ از کلار تا سوز/ از پَهِت دشت مالِیر/ تا تپه‌ماهورهای مسجدسلیمان، شوش و خوزستان/ آن‌سوا، / فراسوا، در چارگوشه جهان/ عطر صدايت با چویل‌های زاگرس/ با بابونه‌های تیمی درهم آمیخته است/ هر بهار کیک‌های نازنیت تاراز/ به ترنم چشمه‌ساران کوهرنگ/ و خروش بی‌امان کارون/ ترانه‌های تو را زمزمه می‌کنند/ و تو هر پگاه/ پر صلابت استوار/ از قله‌های کوه/ فروتنانه فروز می‌آیی/ با آواز بی‌بدیل شلیل/ تا با آستاره‌های صبح/ سر به آسمان عزت بیاسایی/ دريغ از آن کوچ بی‌موسم پاییزی/ که تو را ناگاه از ما گرفت/ ای کبک نازنین زاگرس... ترانه‌های مانایاد؛ بهمن علاءالدین (مسعود بختیاری) از صادقانه‌ترین و زلال‌ترین آواهایی است که تاریخ موسیقی بختیاری به خود دیده است. و این راز عمیق و حرارت الهامی است که از جان شوریده و شیفته او برمی‌خاست. تردید نیست که او با بال و پری از شعر و شعور و معرفتی ژرف و سترگ از دربان‌های افتخار بالا رفت و نغمات و دل‌آوازی‌هایش نشان از ادراک عالی و نفس‌هایش از عشق بختیاری سرشار بود. به همین اعتبار صدای او زبان عشق و دلدادگی و شور و حماسه را به جاودانگی طنین‌انداز کرده است. پس در موسیقی بختیاری حضورش هم چنان مشهود است. او در رستاخیز واژه‌ها، صوتی خوش، خاطراتی خوش و مانا در این عرصه رقم زده بود که از یاد رفتنی نیست.

ترانه‌هایی که هم صلابت و فخامت دیرینه را دارند و هم سادگی و تازگی امروزیه را... و در موج موج کلامش روح بختیاری جاری است

■ پنجشنبه ۱۵ آبان ۱۳۹۹
■ سال بیست و ششم
■ شماره ۷۴۸۳

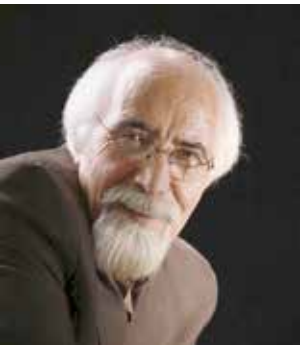
ملک محمد مسعودی خواننده موسیقی سنتی و بختیاری از بهمن علاءالدین می‌گوید

حافظ ومیراث دار موسیقی بختیاری

درگذشت زنده یاد بهمن علاءالدین گفت‌وگوی کوتاهی با این استاد موسیقی داشته‌ایم که در ادامه می‌خوانید:

■ **زنده یاد بهمن علاءالدین از مفاخر بزرگ موسیقی ایران، بویژه موسیقی قوم بختیاری است و طی سال‌ها فعالیت در عرصه هنر توانسته آثار ارزنده و ماندایی خلق کند. از دیدگاه شما آثار این هنرمند بزرگ چه تأثیری در موسیقی ایران بر جای گذاشته است؟**

سیستم ارتباط جمعی مانند رادیو، تلویزیون، اینترنت و دسترسی به فضاهای مجازی سبب گسترش ارتباطات مردم با دنیای بیرون است و بی تردید این امر در رساندن آگاهی، دانش و دسترسی به اطلاعات بیشتر بسیار تأثیرگذار خواهد بود اما در دره‌های قبل این امکانات کمتر بود یا اصلاً وجود نداشت و به همین سبب موسیقی، بویژه موسیقی اقوام مختلف ایران همچون کرد، لر، آذری، ترکمن و... مغفول واقع شدند و حفظ و حراست از این موسیقی‌ها تنها توسط مردم آن مناطق انجام گرفت و با عشقی که به موسیقی خود می‌ورزیدند، تلاش کردند این میراث گرانبها را سینه‌به‌سینه حفظ کنند تا به نسل آینده سپرده شود. به‌عنوان مثال در آن دوران، مردم کلانشهری چون تهران از تولید آثار ارزشمندی که در موسیقی بختیاری یا کردی یا... انجام می‌گرفت کمتر مطلع بودند اما خوشبختانه وسایل ارتباط جمعی این مرزها را کنار زد و هنرمندان توانستند صدایشان را به اقصی نقاط جهان برسانند. یکی از همین صداهای ماندگار موسیقی بختیاری، استاد بهمن علاءالدین است و خداوند روحشان را شاد کند. آقای علاءالدین بیش از آنکه در عرصه تولیدات موسیقی حضور درخشانی داشته باشند در ابتدا یک معلم بسیار فرهیخته بود. بنده هم پیش از اینکه خود را یک موزیسین معرفی کنم، غرور و افتخارم را در عرصه معلمی می‌دانم. آغاز فعالیت این استاد بزرگ در رادیو آبادان بود و در آنجا اجرای برنامه داشت و آثارشان را از رسانه‌های صوتی خوزستان و اهواز به گوش مردم و علاقه‌مندان رساند، اما این صدا به ندرت از رادیوهای سراسری پخش می‌شد. درواقع تلاش او در این عرصه، گسترش موسیقی و زبان مادری‌اش بود تا آن را به گوش عاشقانش برساند. به عقیده من، اگر مردم محلی تنها در حیطه جغرافیایی خود استفاده شود مانند شبی بی‌مصرف است که تبدیل نشدنش به فعل موجب نابودی و فراموشی آن خواهد بود و همان‌طور که سازمان یونسکو اعلام کرد، در هر ۱۵ روز یک گویش محلی درجهان از بین می‌رود و بی‌تردید گویش‌های محلی ما نیز مستثنی نبوده است. اما استاد بهمن علاءالدین طی سال‌ها فعالیت خود برای فراموش

نشدن زبان قوم بختیاری تلاش کرد آن را بویا کند. درواقع توجه او پرداختن به ملودی‌های محلی بود و با احیای آوازهای بومی با اشعاری جدید در منطقه لر زبان، بخصوص بختیاری توانست فرهنگ ایل بختیاری را زنده نگاه دارد. نکته دیگر او در خلق آثارش انواع ترانه‌ها، آوازها و ملودی‌های بختیاری را اجرا کرده‌است.

لازم به ذکر است موسیقی بختیاری جدا از نگاه سیاسی و اجتماعی، به بخش‌های مختلفی همچون ترانه‌ها و ملودی‌های حماسی- رزمی، سوگاری، شادبانه و... تقسیم می‌شود و این زمینه‌ها ساخته شود تا فراموش نگردند. به گفته هنرمند کوشش کرد ملودی‌ها و ترانه‌هایی در این بختیاری دارای یک موتیف یا قطعه هستند که با شعرهای گوناگون تکرار می‌شوند و نمی‌توان تغییری در آن ایجاد کرد. استاد پاپور حدوداً ۲۰ سال در هنرستان موسیقی شهر اصفهان به تدریس موسیقی می‌پرداخت و در همان جا ارکستری به سرپرستی خود راه‌اندازی کرد که بنده در آن ارکستر آواز می‌خواندم، اما آقای علاءالدین با ذوقی که داشت، ترانه‌هایی ساخت که به این‌گنجینه میراث فرهنگی آثاری دیگرافزوده شد. البته نباید حضور و همکاری هنرمندان، شاعران و آهنگسازانی که در کنار شادروان مسعودبختیاری بودند و قابل تقدیر می‌باشند فراموش شود؛ هنرمندانی نظیر آقای منصورقنادپور، شادروان عطاالله جنگوک (نوازنده تار و سه‌تار) و علی حافظی (نوازنده نی) و شاعرانی چون آقای قاعده بختیاری و... البته دوستان بسیاری در این همراهی حضور داشتند که تعداد نام آنها بسیار است و در این فضا نمی‌گنجد.

■ **او در زمینه شعر و ترانه سرایی چه کارهایی انجام داده است؟**

تمامی اشعاربختیاری به لحاظ موسیقایی دارای یک وزن و قافیه هستند و آقای علاءالدین با هوش سرشار خود از این اوزان موسیقی بهره برد و روی آن شعر و ترانه سرود و تلاش او تمامی اشعاربختیاری به لحاظ موسیقایی دارای یک وزن و قافیه هستند و آقای علاءالدین با هوش سرشار خود از این اوزان موسیقی بهره برد و روی آن شعر و ترانه سرود و تلاش او

نداره بی‌تو روزگارمون (بیا و قاصد بهارمان باش، دیگر بار/ روزگارمان را بی‌تو صفایی نیست). تو نیستی اما هم چنان عطر صدايت

در جان ما جاری است.

۱۵ | موسیقی

ملک محمد مسعودی خواننده موسیقی سنتی و بختیاری از بهمن علاءالدین می‌گوید

درگسترش موسیقی بختیاری چه در زمینه شعر و چه آهنگسازی بر کسی پوشیده نیست و با همت بسیار خود توانست سبک شیوهای منحصر به فرد خلق کند تا آنجا که تمامی آثارو شناسنامه کاری اش مشخصاً امضای خود او است؛ بویژه در عرصه خوانندگی. صدای او حالتی بم و بسیار خسته و زیبا بود که مختص به بهمن علاءالدین است و این آرامش و حس خوب در تمامی آثارش مشهود بود.

■ **گویا انری برای زنده یاد استاد بهمن علاءالدین در دست انتشار دارید. کمی در این باره توضیح دهید؟**

بله. قطعه‌ای بسیار زیبا با همراهی پسرم ساخته‌ام که در نرانی این استاد بزرگ است و تقریباً ۹۰ درصد کار ضبط شده است. شعر این اثر سروده آقای کوروش کیانی قلعه سردی است اما به دلیل شرایط حال حاضر جامعه امکان انتشار آن وجود ندارد البته امیدوارم مسئولان فرهنگی بویژه دوستان بختیاری حمایت و همتی داشته باشند تا این قطعه به صورت تصویری منتشر شود.

■ **از دیدگاه شما جایگاه بزرگانی همچون بهمن علاءالدین چقدر در موسیقی ایران خالی است؟**

قطعاً بسیار. اگر امروز شما از هنرمندانی چون استاد بهمن علاءالدین یاد می‌کنید این امر نشان از جایگاه خالی این بزرگان است. او خودش بود و سال‌ها زمان خواهد برد تا مادرگیتی چنین فرزندی متولد کند، خواننده‌ای که با ظهور خود تحولی شگرف در موسیقی ایل بختیاری ایجاد کرد و نسل جوان موسیقی بختیاری تلاش می‌کنند به سبک و شیوه ایشان آواز بخوانند. درنسل ما شاید تعداد خوانندگانی که از آگاهی و سواد موسیقایی برخوردار بودند و آشنایی تاریخ سیاسی و اجتماعی قوم خود به تعداد ۱۰ نفر هم نمی‌رسید و بی‌تردید سال‌های بسیار باید بگذرد تا چنین هنرمندانی تربیت شوند، حالا حساب کنید در شرایط و امکانات امروز آيا می‌توان چنین انتظاراتی داشت؟ البته تعداد خواننده‌ها بسیار است اما تا این افراد بخوانند بهمن علاءالدین شوند و صاحب اثر، باید خون جگر خورد. امیدوارم مردم و مسئولان فرهنگی توجه خود را به موسیقی و موسیقیدان‌ها بیشتر کنند چرا که موسیقی‌هایی که امروز به گوش می‌رسد نه تنها مورد پسند نیست بلکه عصبانیت موزیسین‌ها را هم برمی‌انگیزد، گویا حس می‌شود یا سهوا یا عمداً این دوستان می‌خواهند موسیقی مقامی و موسیقی سنتی ما از بین برود و هیچ فکر و هدف بلندی پشت این ماجرا نیست اما اگر هنرمندان، آهنگسازان و خوانندگانی با ملی و هر قوم حمایت شوند قطعاً می‌توانیم موسیقی مان را جهانی کنیم.

معلم و هنرمندی بزرگ و فرهیخته

◀ **حسین بهرۆزی نیا**

آهنگساز، ردیف‌دان و نوازنده برپت

آشنایی من با استاد بهمن علاءالدین به دو اثر ماندگار «مال کنون» و «هی چار» برمی‌گردد، دو آلبوم که معرف نغمه‌های موسیقی ایل بختیاری است و اگر اشتباه نکنم اوایل انقلاب ساخته شد. این دو اثر به آهنگسازی و تنظیم آقای عطاالله جنگوک و خوانندگی آقای علاءالدین بود و من نیز افتخار همکاری داشته‌ام و علاوه بر ناظر ضبط، نوازندگی دوساز عود و بم تار برعهده من بود. در واقع همکاری و تمرین با این گروه اولین دیدار و آشنایی ما شد. آقای علاءالدین تجربه بسیاری در زمینه موسیقی داشت و با وجود آنکه از شهرستان به تهران می‌آمد و تعداد اندک

کارهایی ضبط کرده بود اما بسیار حرفه‌ای عمل می‌کرد و با صدای زیبا و لطیف خود آثار ماندگاری را در تاریخ موسیقی ایران به ثبت رساند. استاد علاءالدین علاوه بر تبحر در زمینه موسیقی، معلم و انسانی بسیار پرفرخته و با شخصیت بود و برای باورم با همین تعداد کار و صدای گرمش توانست در شناساندن موسیقی بختیاری تأثیر بسزایی داشته باشد. در واقع هم در حفظ و نگاهداری الحان موسیقی بختیاری کوشید و هم با تولید آلبوم‌های جاودان توانست این موسیقی را بدرستی اشاعه بدهد. البته در موفقیت او نباید از نقش هنرمندانی چون عطاالله جنگوک و همراهی گروه غافل ماند و فراموش کرد. اما بااین حال باید گفت جایگاه چنین بزرگانی در موسیقی ما خالی است و متأسفانه در کشور ما، در بسیاری از مواقع از هنرمندان و افراد شاخص، به زمان خود قدر دانی نشده و جای تأسف است که این روند همچنان ادامه دارد، البته کافی نیست چرا که در همین دوره هم افرادی هستند که نیاز به شناسایی و قدر دانی دارند و متأسفانه هکاهی که در قید حیات نیستند به تعریف و تمجید از این بزرگان می‌پردازیم و از جایگاه و آثار او در هنر و موسیقی می‌گوییم و افسوس که بسیار دیر است.